

60 DAKİKALIK MUŞ İL BRİFİNGİ

ŞUBAT 2016

İÇİNDEKİLER

1.	İlin Genel Yapısı	3
2.	Eğitim	8
3.	Sağlık	14
4.	Sosyal Hizmetler ve Yardımlar	18
5.	Ekonomi ve Kalkınma	22
6.	Tarım ve Hayvancılık	27
7.	Ulaştırma ve Haberleşme	30
8.	Gençlik ve Spor	33
9.	Turizm ve Kültür	35
10.	Enerji ve Tabii Kaynaklar	40
11.	Mahalli İdareler	43
12.	Asayiş ve Güvenlik	45
13.	Yatırımlar ve Projeler	46
14.	Kısa ve Orta Vadede Sorunlar ve Önceliklerimiz	48

1. İLİN GENEL YAPISI

1. Tarihi

Muş'un ilk ne zaman kurulduğu ve adının kaynağı kesin olarak bilinmemektedir. Muş adına dair pek çok rivayet vardır. Bir rivayete göre, Muş adı, şehre, Asurlulardan kaçarak Muş yöresine gelen İbrani kabilelerinden biri tarafından verilmiştir. Nitekim 1914 Bitlis Vilayet Salnamesinde Muş adının İbrani'ce "Sulak verimli ve otlak" anlamına gelen "Muşa" kelimesinden geldiği ileri sürülmüştür. Muşun, geçmişten günümüze yemyeşil ve sulak bir ovaya sahip olması, bu rivayetin tümüyle asılsız olmadığını, nispeten belirli bir gerçeğe dayandığını gösterir. Muş ve çevresi uzun süre Roma, Pars, Ermeni ve Sasani mücadelesine sahne oldu. 1071 Malazgirt Zaferine kadar ise Bizans hakimiyetinde kaldı. Asırlarca Selçuklu ve Akkoyunlular gibi Anadolu Beyliklerinin yönetiminde kalan Muş, 1514 Çaldıran savaşından sonra Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Birinci Dünya savaşı yıllarında bir süre Rus işgali altında kalan Muş ve çevresi, Mayıs 1917'de kesin olarak Türklerin eline geçti. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında İl oldu. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Muş ve Bitlis illerinin idari bağıllık durumunda zaman zaman değişiklikler olmuştur. 30 Mayıs 1926 tarihinde bir kanunla Bitlis iline bağlanan Muş ili, 2 Haziran 1929 tarihinde yeni bir kanunla il haline getirilerek, bu kez Bitlis ili de ilçe olarak aynı kanunla Muş iline bağlanmıştır. 4 Ocak 1936 tarihinde Bitlis yeniden il haline getirilerek Muş ilinden ayrılmıştır.

1. İLİN GENEL YAPISI

2. Coğrafi Yapı ve İklim

İlimiz Doğu Anadolu Bölgesindedir. 39 29' ve 38 29' kuzey enlemleriyle 41 06' ve 41 47' doğu boylamlarının arasındadır. Muş, doğudan Ağrının Patnos ve Tutak, Bitlis'in Ahlat ve Adilcevaz, kuzeyden Erzurum'un Karayazı, Hınıs, Tekman, Karaçoban, batıdan Bingöl'ün Karlıova ve Solhan, güneyden ise Diyarbakır'ın Kulp, Siirt'in Sason ve Bitlis'in Güroymak ve Mutki ilçeleri ile çevrilidir. Muş Güney Doğu Toros Dağlarının uzantısı olan Haçreş dağlarının önemli zirvelerinden Kurtik Dağının kuzeye bakan yamaçlarında, Çar ve Karni derelerinin aktıkları vadiler arasında kuruludur.

İlçeler Arası Mesafe

Merkez ilçe	Merkez ilçe					
Bulanık	102	Bulanık				
Hasköy	18	84	Hasköy			
Korkut	28	74	10	Korkut		
Malazgirt	128	26	110	100	Malazgirt	
Varto	56	95	74	84	121	Varto

1. İLİN GENEL YAPISI

Yazların sıcak ve kurak, kışların soğuk ve bol kar yağışlı geçtiği ilde, tipik kara iklimi hüküm sürer. İl genelinde görülen karasal iklim nedeni ile kışlar sert, soğuk ve kar yağışlı, yazlar ise sıcak ve kurak geçmektedir.

Güneydoğu Toros Dağları'nın uzantıları Muş il alanını çevreler. Eskiden gür ormanlarla örtülü olan bu genç dağlar, zamanla çıplaklaşmıştır. İlimizin başlıca önemli dağları Akdoğan (Hamurpet), Şerafettin, Bilican, Bingöl, Haçreş (Karaçavuş, Çavuş), Otluk ve Yakupağa dağlarıdır. İldeki vadiler Murat Irmağı ve kollarınca açılmıştır. Bu vadilerin en önemlisi Murat Vadisidir. İl alanının yüzde 27,2'sini ovalar oluşturur. En önemlisi Muş, Bulanık, Malazgirt ve Liz Ovalarıdır. Muş il alanı Fırat Havzası içindedir. İl topraklarını sulayan önemli akarsular Murat ile onun kolu olan Karasu'dur. İl sınırları içinde kalan başlıca göller: Haçlı (Bulanık), Hamurpet , Küçük Hamurpet (Varto), Gaz (Malazgirt) gölleridir.

3. Nüfus

MUŞ İLİ YILLARA GÖRE NÜFUSU, YILLIK NÜFUS ARTIŞ HIZLARI VE NÜFUS YOĞUNLUKLARI

SAYIM DÖNEMİ	NÜFUS	YILLIK ARTIŞ HIZI (binde)	NÜFUS YOĞUNLUĞU (Kişi/km ²)
1960	167.638	229	20
2011	414.706	19	51
2012	413.260	-3,5	51
2013	412.553	-1,7	51
2014	411.216	-3,2	51
2015	408.728	-6	50

TÜİK Verileri

NÜFUSUN YAŞ GRUBU VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

YAŞ GRUBU	KADIN	ERKEK	TOPLAM
0-14	73.791	77.168	150.959
15-29	59.966	62.888	122.854
30-64	56.274	60.805	117.079
65+	10.368	7.468	17.836

TÜİK Verileri

Doğum yeri nüfusuna bakıldığında Türkiye genelinde ilimiz doğumlu olan kişi sayısı 685.012 kişidir.

TÜİK Verileri

1. İLİN GENEL YAPISI

İLÇELERİN NÜFUS VE NÜFUS YOĞUNLUKLARI

İlçe Adı	NÜFUSU	YÜZÖLÇÜMÜ (Km2)	NÜFUS YOĞUNLUĞU
Merkez İlçe	188.550	3.065	62
Bulanık	82.205	1.625	51
Hasköy	26.639	227	117
Korkut	26.035	575	45
Malazgirt	54.112	1.392	39
Varto	31.187	1.312	24
TOPLAM	411.216	8.196	50

TÜİK Verileri

İLÇELER İTİBARIYLA ŞEHİR VE KÖY NÜFUSLARI

İlçe Adı	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Belde/Köy Nüfusu	Kırsal Nüfus Oranı (%)	Kent Nüfus Oranı
Merkez	186.097	91.126	97.424	52	48
Bulanık	83.266	25.805	56.400	69	31
Hasköy	27.240	12.366	14.273	54	46
Korkut	26.431	3.447	22.588	87	13
Malazgirt	55.804	20.340	33.772	62	38
Varto	32.378	9.956	21.231	68	32
İL TOPLAMI	411.216	163.040	245.688	60,1	39,9

TÜİK Verileri

1. İLİN GENEL YAPISI

İLİN GÖÇ VERİLERİ	ADNKS 2014 Nüfusu		Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
	2013	412.553	11.070	20.193	-9.123	-21,87
	2014	411.216	12.077	22.688	-10.611	-25,48

TÜİK Verileri

Muş ili 2014 yılında **-%25,48 net göç hızı** ile Ağrı, Bayburt Ardahan, Kars, Çankırı ve Yozgat illerinden sonra oransal olarak en çok göç veren **7. il** olmuştur.

Yurt dışından gelen göç istatistiklerine göre Muş ili 222 kişi ile 79. sırada bulunmaktadır.

TÜİK Nüfus Projeksiyonuna göre 2023 yılında Muş nüfusu 429.000 olacaktır.

4. Genel İdari Durum

İLÇE ADI	BELEDİYE SAYISI	MAHALLE SAYISI	KÖY SAYISI	BAĞLI SAYISI
MERKEZ	9	42	97	69
BULANIK	7	29	56	32
HASKÖY	2	6	17	1
KORKUT	2	7	30	8
MALAZGİRT	2	16	75	18
VARTO	1	7	93	41
TOPLAM	23	107	368	169

2. EĞİTİM

OKUMA – YAZMA ORANLARI

	Bilen Nüfus	Oran (%)	Türkiye Geneli(%)
Erkek	169.857	96,9	98,7
Kadın	140.004	84,2	93,6
Toplam	309.861	90,7	96,1

TÜİK Verileri

OKULLAŞMA ORANLARI

KURUM	OKULLAŞMA ORANI (%)
OKUL ÖNCESİ	26,91
İLKOKUL	98,47
ORTAOKUL	87,33
ORTAÖĞRETİM	49,92

TAŞIMALI EĞİTİM DURUMU

2015-2016	YERLEŞİM BİRİMİ	ARAÇ SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
TEMEL EĞİTİM	160	350	5.315
ORTAÖĞRETİM	230	513	6.713

2. EĞİTİM

ÖĞRETMEN DURUMU

NORM BRANŞI	NORMU	MEVCUT	İHTİYAÇ
SINIF ÖĞRETMENİ	2.057	1.496	561
OKUL ÖNCESİ	428	370	58
BRANŞ	4.584	4.170	414
TOPLAM	7.069	6.036	1.033

2015-2016 ÖĞRETİM YILI MUŞ İL GENELİ ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN, DERSLİK, OKULLAŞMA ORANI, DERSLİK BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI VE OKUL SAYILARI

	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Okullaşma Oranı (Net)	Okul Sayısı	Derslik başına düşen öğrenci Sayısı
Okul Öncesi	7.769	370	329	26,91	14	24
İlkokul	44.959	1.496	2.061	98,47	439	22
Ortaokul	41.275	2.800	1.548	87,33	191	27
Ortaöğretim (Lise)	21.895	1.370	881	49,92	47	25
Açık Ortaokul	1.324	-	-	-	-	-
Açık Genel -Meslek ve İmam Hatip Lisesi	7.261	-	-	-	-	-
Genel Toplam	124.483	6.036	4.819	-	691	26

2. EĞİTİM

OKUL VE BAĞLI KURUMLARIMIZ

Okul Öncesi	14
İlkokul	439
Ortaokul	191
Ortaöğretim	43
Özel Meslek/Temel Lise	4
Rehberlik Araştırma Merkezi	1
Halk Eğitim Merkezi	6
Bilim Sanat Merkezi	1
Mesleki Eğitim Merkezi	2
Öğretmen Evleri	5
Öğrenci Yurtları	7
Özel Etüt Merkezi	-
Özel Dershaneler	-
Özel M.T.S. K	11
Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi	10
Özel Muhtelif kurslar	3

Özel Kurumlar **35**, Devlet Kurumları **702** olup toplam kurum sayımız **737'** dir.

2. EĞİTİM

Yükseköğretim Verileri (MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ)

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ

Fakülte sayısı	6		
Meslek Yüksek O.S.	3		
Yüksek O.S .	1		
Bölüm Sayısı	79		
Öğretim Elemanı Sayısı	482		
İdari Personel Sayısı	232		
Öğrenci sayısı	Önlisans	3.233	TOPLAM
	Lisans	5.692	
	Formasyon	522	9.624
	Yükseklisans	177	

2. EĞİTİM

Halk Eğitim Merkezi

KURSUN ADI (2015-2016)	KATILAN KURSİYER SAYISI			BELGE ALAN KURSİYER SAYISI		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Okuma Yazma	980	759	1.739	980	695	1.675
Mesleki ve Teknik Kurslar	7.541	4.699	12.240	5.763	2.968	8.731
Genel Kurslar	2.910	4.312	7.222	4.400	4.146	8.546
Genel Toplam	11.431	9.770	21.201	11.143	7.809	18.952

2015 Yılı Eğitim Yatırımları

KAREKTERSİTİĞİ	TOPLAM
Yapımına başlanan Okul Sayısı	31
Biten Okul Sayısı	12
Yapımına Başlanan Derslik Sayısı	394
Biten Derslik Sayısı	151
Yapımına Başlanan Pansiyon Sayısı	8 (2.200 kişilik)
Biten Pansiyon Sayısı	2 (600 kişilik)
Yapımına Başlanan Spor Salonu Sayısı	1
Biten Spor Salonu Sayısı	-
Yapımına Başlanan Lojman Sayısı	16
Biten Lojman Sayısı	-

2. EĞİTİM

BARINMA

Barınma (Özel Hariç)	Yurt Sayısı	Öğrenci Sayıları
İlköğretim	21	4.912
Ortaöğretim	29	6.505
Toplam	50	11.417
Yükseköğretim	4	2.336
Genel Toplam	54	13.753

2014 Yılında hizmete giren 1028 kişilik KYK Yurdu

2014 yılında hizmete giren Merkez 178 yataklı ve Malazgirt 100 Yataklı Öğretmen Evleri

3. SAĞLIK

Genel Doğum Verileri

2015 YILI	Muş
DOĞURGANLIK ORANI (Genel doğurganlık hızı) (Binde)	123
DOĞUM HIZI (Binde)	28
BEBEK ÖLÜM HIZI (Binde)	14
ANNE ÖLÜM HIZI (Yüz binde)	8
SAĞLIK KURUMLARINDA DOĞUM ORANI	96
NORMAL DOĞUM ORANI	74

2014 yılı sonunda hizmete açılan 400 yataklı Muş Merkez Devlet Hastanesi ve 2015 yılında hizmete açılan 50 Yataklı Varto Devlet Hastanesi.

2013 Ağustos ayında Muş Devlet Hastanesine kurulan **Anjiyografi** ünitesiyle daha önce çevre illerdeki Üniversite hastanelerine sevk edilen hastalarımızın mağduriyeti giderilmiştir.

3. SAĞLIK

Sağlık Kurumu ve Personel Sayısı

PERSONEL	Sağlık Bakanlığı	Özel	TOPLAM
UZMAN HEKİM SAYISI	127	20	147
PRATİSYEN HEKİM SAYISI	204	8	212
Diş Hekimi	33	-	33
Eczacı	11	-	11
HEMŞİRE	547	21	568
EBE SAYISI	176	2	178
DİĞER SAĞLIK PERSONEL	639	-	639
DİĞER PERSONEL	408	65	473
HİZMET ALIMI	698	-	698
TOPLAM	2.843	116	2.959

İl genelinde halen sözleşmeliler dahil **147 uzman doktor, 212 pratisyen doktor, 33 diş hekimi, 11 eczacı, 579 ebe ve hemşire ile 1977 diğer personel** olmak üzere **toplam 2.959 kişi** görev yapmaktadır.

3. SAĞLIK

Diğer Sağlık Kurumu, Araç ve Birim Sayısı Sayısı

	Sayısı
AMBULANS SAYISI	42
112 ACİL İSTASYON MERKEZLERİ	11
AİLE SAĞLIĞI MERKEZİ	46
SAĞLIK EVİ	42
AÇS/AP MERKEZİ	1
VEREM SAVAŞ DİSPANSERİ	1
SITMA SAVAŞ MERKEZİ	1
AĞIZ-DİŞ SAĞLIĞI MERKEZİ	0
DİŞ PROTEZ LABORATUVARI	1
DİYALİZ MERKEZİ	1
DİŞ HEKİMİ MUAYENEHANESİ	4
ECZANE	1
TIP MERKEZİ	6

YATAKLI TEDAVİ KURUMLARI	Hastane Sayısı	Mevcut Yatak Sayısı	Yatak Doluluk Oranı
Devlet Hastaneleri	6	670	55
Özel Hastaneler	1	45	58
TOPLAM	8	715	54

3. SAĞLIK

112 ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ 2015 YILI ÇALIŞMALARI

112 TAŞINAN VAKA SAYISI	23.124
HAVA AMBULANSI İLE NAKLEDİLEN HASTA SAYISI	17
KAR PALETLİ AMBULANS İLE NAKLEDİLEN HASTA SAYISI	5
İLK 10 DAKİKADA KENTSEL VAKAYA ULAŞIM ORANI (%)	97
İLK 30 DAKİKADA KIRSAL VAKAYA ULAŞIM ORANI (%)	94
AMBULANS İLE İL DIŞI SEVK SAYISI 2015	1.209
AMBULANS İLE İL İÇİ SEVK SAYISI 2015	2.553
UMKE PERSONEL SAYISI	33

Personel ve Yatak Başına Düşen Nüfus

	Devlet Hastaneleri	Özel Sağlık Kurumları	İl Geneli Ortalaması
Uzman Hekim Başına Düşen Nüfus	3.237	20.560	2.797
Pratisyen Hekim Başına Düşen Nüfus	2.015	51.402	1.939
Hekim Başına Düşen Nüfus	1.242	14.686	1.145
Diş Hekimi Başına Düşen Nüfus	12.461	-	12.461
Hemşire Başına Düşen Nüfus	751	19.581	723
Ebe Başına Düşen Nüfus	2.336	205.608	2.310
Yatak Başına Düşen Nüfus	613	9.138	575

4. SOSYAL HİZMETLER VE YARDIMLAR

2015 yılında hizmete giren Aile ve Sosyal Politikalar Hizmet Binası

Yıllar İtibariyle Engelli Evde Bakım

Yıllar	Yararlanan Sayısı	Mürac. Eden	Red Edilen	Ölen	Kontrol, Denetim, Rehberl.	Sırada Bekleyen	Yapılan Ödeme
2011	3.037	736	78	215	1.701	160	19.769.768
2012	3.453	665	94	238	1.617	60	23.132.526
2013	4.205	1.239	76	213	713	91	35.654.583
2014	5.053	1.759	157	376	120	132	42.927.022
2015	5.121	1.260	132	262	460	35	52.092.663

4. SOSYAL HİZMETLER VE YARDIMLAR

Şehit ve Gazi Ücretsiz Seyahat Kartı Başvuruları

Yıllar	Başvuru Sayısı	Bakanlıkta İşlemi Bekleyen	Basıma Gönderilen	Teslim Edilen
2014	134	124	7	3
2015	96	-	2	220

İstihdam Başvuruları

Yıllar	Başvuru Sayısı	Bakanlıkta İncelemede	Atamaya Hazır	Yerleşen	Rededilen
2014	73	8	11	48	6
2015	19	0	0	35	3

Sosyal ve Ekonomik Destekler

Yıllar	Destek Verilen Çocuk Sayısı			Destek Verilen Korunma Kararlı Çocuk Sayısı			Genel Toplam	Kullanılan Ödenek Miktarı (TL)
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam		
2011	209	215	424	18	24	42	466	1.818.717
2012	211	222	433	4	15	19	462	2.488.334
2013	250	349	599	6	32	38	637	3.134.777
2014	297	359	656	5	24	29	685	4.194.527
2015	289	368	657	15	18	33	690	4.618.407

4. SOSYAL HİZMETLER VE YARDIMLAR

	Sayısı	Kapasite	Kalan	Doluluk Oranı (%)
Engelli Bakım Merkezi	1	72	38	53
Çocuk Evi	7	49	43	88
Çocuk Evleri Sitesi	1	48	38	72
Kadın Konuk Evi	1	16	14	88

Koruyucu Aile Hizmetleri

Yıllar	Koruyucu Aile Sayısı	Yetiştirilen Çocuk Sayısı	Yapılan Harcama (TL)
2014	30	50	423.983
2015	29	50	623.085

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri

Yıllar	Destek Verilen Çocuk Sayısı	Korunma Kararlı Çocuk Sayısı	Yapılan Ödeme (TL)
2014	685	78	4.847.895
2015	690	81	5.235.123

Engelli Evde Bakım Hizmetleri

Yıllar	Yararlanan Kişi Sayısı	Yapılan Ödeme (TL)
2014	5053	42.927.022
2015	5121	52.092.663

Doğum Yardımı

Yıllar	Müracaat Eden	Kabul Edilen	Reddedilen	Ödenen Miktar
2015	5892	5892	0	2.788.480

4. SOSYAL HİZMETLER VE YARDIMLAR

SOSYAL YARDIMLAR

YARDIM TÜRÜ	KİŞİ SAYISI 2014	KİŞİ SAYISI 2015	MİKTARI (TL) 2014	MİKTARI (TL) 2015
Şartlı Nakit Transferi	90.188	90.228	24.186.577	27.989.181
Aile Yardımları	100.618	111.604	9.023.185	9.181.020
Barınma Yardımları	926	553	98.454	95.379
Tek Seferlik Yardım	3.758	5.364	1.871.134	2.687.121
Silikosiz Aylığı	5	5	38.243	36.067
Sağlık Yardımları	191	87	65.450	31.700
Eğitim Yardımları	465	1.269	163.183	209.891
Kömür Yardımı	196.675	207.040	18.021.229	18.940.273
Muhtaç Asker Ailesi Yardımı	2.697	2.694	5.491.000	3.759.050
Öksüz Yetim Yardımı	-	735	-	356.600
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yardım	3.411	3.370	8.880.000	8.807.000
Engelli Aylıkları	9.058	9.894	34.437.654	38.137.782
Yaşlı Aylığı	5.957	5.570	9.284.136	10.553.991
Diğer Yardımlar	-	28	1.198.420	6.200
GENEL TOPLAM	-	-	112.758.666	120.791.256

5.EKONOMİ VE KALKINMA

Genel Ekonomik Göstergeler

- * İhracatın ekonomik faaliyetlere göre bakıldığında en büyük payı imalat sektörü oluşturmaktadır. İlde İhracat yapan KOBİ ve büyük sanayi kuruluşları bu sektörde faaliyet göstermektedir.
- * İlde Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri, Çimento, Cam ve Seramik, Çelik, Demir, Deri ve Deri Mamulleri, Elektrik-Elektronik, İklimlendirme Sanayi, Kimyevi Maddeler ve Mamuller, Maden ve Metaller, Makine ve Aksamları gibi sektörel alanlarda ihracat yapmaktadır.
- * İlimiz 2015 yılında **851.120 \$ ihracat** ile 81 il içerisinde 79. olmuştur. İthalatımız ise **2.493.644 \$** olarak gerçekleşmiş ve ilimiz ithalatta 73. sırada yer almıştır. 2015 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı **% 34** olmuştur.
- * DİE'nin 2011 yılı verilerine göre Türkiye'de kişi başına düşen GSMH **15.137** Dolar iken İlimizde **2.743 \$**'dir.
- * İlin 2014 başı itibariyle işsizlik oranı ise **% 10,4**'dir.
- * İlimiz 2015 Yılında TÜİK tarafından açıklanan verilere göre İllerde Yaşam Endeksi sıralamasında 81. olarak son sırada yer almıştır.
- * Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu verilerine göre kişi başına düşen altın mevduatı sıralamasında İlimiz 81. sıradaki Şırnak ve 80. sıradaki Şanlıurfa'dan sonra 79. sırada yer almıştır.

Yıllar itibariyle Kişi Başına Düşen GSYİH

Muş	1997	1998	1999	2000	2001	2011
\$	763	828	802	725	578	2.743

5.EKONOMİ VE KALKINMA

TRB2 BÖLGESİ EKONOMİK GÖSTERGELERİ

Kişi başına gayrisafi katma değer Türkiye ortalaması 9.244 \$ iken TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) bölgesinde 3.515 \$'dır.

TÜFE değişim oranı Türkiye ortalaması %7,40 iken TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) bölgesinde 7,22'dir.

Sanayi ve hizmetler sektöründe çalışan sayıları TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) bölgesinde % 0,83 iken bu oran İstanbul'da %30'dur.

TÜİK Verileri

MUŞ İTHALAT VE İHRACAT MİKTARI İLE TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİNDEKİ PAYI

	2013		2014		2015	
	MİKTAR (BİN TL)	ORAN (%)	MİKTAR (BİN TL)	ORAN (%)	MİKTAR (BİN TL)	ORAN (%)
İTHALAT	1.958	0,00000	1.732	0,00001	2.494	0,000006
İHRACAT	32.945	0,00020	4 .808	0,00003	851	0,00001

TÜİK-İhracatçılar Meclisi Verileri

İSTİHDAM EDİLENLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI

TRB2	Tarım	Sanayi	Hizmetler
İstihdam Sayısı	200.000	111.000	209.000
İstihdam Oranı (%)	39,5	21,3	40,2

TÜİK Verileri

5.EKONOMİ VE KALKINMA

Tarım ve hayvancılık il ekonomisinin temel sektörüdür. Ancak tarım sanayi ile entegre olmadığı için yeterince gelişmemiştir. İlimiz Türkiye'nin en büyük ovalarından birisine sahip olmasına rağmen, oavadan yeterince fayda sağlanamamaktadır. Son yıllarda yapımı devam eden projelerden; Karasu Islah Projesi tamamlandığında ovadaki taşkın ve erozyon tehdidi ortadan kalkacaktır. Alparslan II Barajı Muş Ovası Sulama Projesi inşaatı tamamlanmasıyla Muş ovasının tamamı sulanacaktır ve Bu projemiz işletmeye alındığında Milli ekonomiye katkısı yaklaşık 217 Milyon TL olacaktır. İl'de oluşan kalkınma hamlesi ve yakın bir zamana kadar bitecek olan büyük projelerle ilimiz özellikle tarım ve sanayi sektöründe ülkenin GSYİH içinde büyük bir paya sahip olacaktır. Tarla olarak kullanılan alanda hububat, şeker pancarı ve ayçiçek ekimi başta gelmektedir. İldeki temel bitkisel ürün ise buğdaydır.

İlimiz sanayileşme göstergeleri bakımından son sıralarda yer alan bir ildir. Sanayileşmedeki geriliğin temel nedenleri; tarıma dayalı kapalı ekonominin uzun yıllar hakim olması, sermaye birikiminin olmaması, girişimci kültürünün yetersizliği, iklim koşulları ve yeraltı kaynaklarının kısıtlı oluşudur. Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen, son yıllarda özel sektör girişimiyle, küçük ölçekli sanayi işletmeleri kurulmaya başlanmıştır. Bu işletmelerin çeşitli teşvik unsurlarıyla desteklenmesi halinde, ilde sanayinin gelişmesine önemli katkısı olacaktır. İlin sanayisi ağırlıklı olarak orta ve küçük işletmelerden meydana gelmektedir. Büyük ölçekli sanayi kuruluşları olarak; Muş Şeker Fabrikası ve Çimento fabrikası, Berce Tarım İşletmesi orta ölçekli işletme olarak; Barit fabrikası, Tuğla fabrikası, Süt fabrikası, Tuz fabrikası, Mermer fabrikası, Tekstil fabrikası, Ayakkabı fabrikası ve muhtelif gıda, plastik ve metal eşya fabrikaları vardır.

5.EKONOMİ VE KALKINMA

KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ

ADI	Faaliyete Başlama Tarihi	Toplam Alanı m2	Toplam İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı
Muş 1. Kısım KSS	1984	142.000	100	100	0
Alparslan KSS	1997	16.000	45	45	0
Muş 2. Kısım KSS	1996	42.500	63	63	0
Malazgirt KSS	1986	50.000	82	82	0
Bulanık KSS	1995	60.500	66	66	0
Öz Vartolular KSS	Bitme Aşamasında				

ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ

İlde 1 tane bulunan Muş Organize Sanayi Bölgesi 2008 yılında açılmıştır. 90 hektarlık alanda 54 fabrika kapasiteli olacak şekilde planlanmıştır. Muş OSB'nde toplam 54 parsel olup, Arsa Tahsisi Yapılan Firma Sayısı 31 Arsa Tahsisi Yapılan Parsel Sayısı ise 35'dür. Üretime Geçen Firma Sayısı 8 Üretim aşamasında firma sayısı 5 Proje aşamasındaki firma sayısı 20'dir. Üretime başlayan firmalarda 100 kişi istihdam edilmiştir.

SEKTÖREL BAZDA SANAYİ SİCİL BİLGİLERİ

GIDA SANAYİ	52
İNŞAAT SANAYİ	32
MAKİNE VE KİMYEVİ MADDE SANAYİ	17
MOBİLYA VE PVC SANAYİ	16
TEKSTİL SANAYİ	7
BASIN (Dergi vs. Basımı)	2
ELEKTERİK SANAYİ (Alparslan 1)	1
GENEL TOPLAM	127

İlde Sanayi Sicil Belgesi Alan Firma Sayısı **127** olup, Toplam İstihdam Sayısı **2.862** kişidir. Muş Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı imalatçı firma sayısı **95** adettir.

5.EKONOMİ VE KALKINMA

İL DEFTERDARLIĐI

GENEL BÜTÇE GELİR VE GİDERLERİ	2014 YILI	2015 YILI
BÜTÇE GELİRLERİ (TL)	222.393.386	247.340.220
BÜTÇE GİDERLERİ (TL)	908.401.199	1.097.230.963
GELİRİN GİDERİ KARŞILAMA ORANI	%22	% 23

SGK

GENEL BÜTÇE GELİR VE GİDERLERİ	2015 YILI
TAHAKKUK TOPLAMI (TL)	107.721.014
TAHSİLAT TOPLAMI (TL)	91.323.979
TAHSİLAT ORANI	%84,78

6. TARIM VE HAYVANCILIK

İl Arazisinin Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı

ARAZİ ÇEŞİDİ	MİKTAR (ha)	Toplam Arazi İçerisindeki %'si
Tarım Arazisi	344.842	42
Çayır	93.798	11,5
Mera	279.564	34,0
Orman	72.865	9,0
Tarıma Elverişsiz	28.531	3,5
TOPLAM	819.600	100

Tarımsal Üretim Miktarı ve Oranı

Üretim	Üretim Değeri(Ton)	
	2014	2015
Ürünler		
Et	9200	9500
Süt	320.340	325.000
Bal	638	645
Bapağı	1646	1720
Meyve (Ton)	4.779	5.020
Sebze Üretimi (Ton)	93.161	93.694
Tarla Bitkileri (Ton)	1.785.987	2.319.223
YUMURTA (x1000) Adet	37.100	36.500

6. TARIM VE HAYVANCILIK

Tarım Alanlarının Dağılımı	2015(Hektar)	İldeki %
Tarla Arazisi	272.728	33,28
Sebze Ekilişleri	3.490	0,43
Bağcılık	366	0,04
Meyvecilik	485	0,06
Diğer Tarım Arazisi	67.773	8,27
TOPLAM	344.842	42,07

ÜRÜN GRUPLARI	EKİLEN ALAN (Dekar)	ÜRETİM (Ton)	VERİM (Kg/dekar)
Buğday	1.180.038	212.247	179
Arpa	145.410	28.609	196
Şekerpancarı	69.872	261.674	3.750
Yağ Bitkileri(Ayçiçeği)	134.740	407.211	3.025
Sebze Ekilişleri	34.595	93.694	2.670
Baklagiller	27.240	4.526	166
Yumrulu Bitkiler	1.220	2.048	1.680

6. TARIM VE HAYVANCILIK

HAYVANCILIK

	2002	2012	2013	2014	2015
BÜYÜKBAŞ	226.103	276.507	294.998	285.146	285.512
KÜÇÜKBAŞ	1.531.826	1.001.228	925.551	1.085.197	1.257.111
ARI (Kovan Sayısı)	18.879	27.805	30.327	31.665	33.194
AT-EŞEK-KATIR	8.755	6.108	5.874	5.837	5.756
KÜMES AYVANLARI (Tav, Hindi, Örd.Kaz)	791.077	451.919	435.673	468.247	458.433

2015 yılında il dışına sevk edilen hayvan sayısı 165.458 adettir.

7. ULAŖTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŖME

KARAYOLU VE DEMİRYOLU VARLIĐI	TOPLAM UZUNLUK (KM)
DEVLET YOLU UZUNLUĞU (Otoyollar Hariç)	259
İL YOLU UZUNLUĞU	353
TOPLAM KÖY YOLU UZUNLUĞU	2.726
DEMİRYOLU UZUNLUĞU (Çift hatlı)	86

KARAYOLU

Karayolu ađı	Devlet yolu	İL Yolu	Toplam
Uzunluk	259	353	612

İL Özel İdaresi Yol Ağı	Asfalt	Stabilize	Tesviye	Ham Yol	Toplam
Uzunluk (km)	1.606	722	376	22	2.726

7. ULAŖTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŖME

2002-2015 yılları arasında MuŖ' ta;

***106 km* BY-BSK yapımı (81 km BSK-25 km SK)**

***2.168 km* asfalt alıŖması,**

***15 adet* kopru yapımı,**

***72 km* oto korkuluk yapımı,**

***20.780 m²* duŖey iŖaretleme alıŖması,**

***2.000.260 m²* yatay iŖaretleme,**

***214 km* yol iyileŖtirme alıŖması yurtld.**

7. ULAŖTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŖME

DEMİRYOLLARI

2015	Uzunluk(km)	Yolcu sayısı	TaŖıman Y¼k Sayısı(Ton)
DEMİRYOLU AđI	86	3.000	52

HAVAYOLU

İlde haftanın her günü Ankara ve İstanbul'a, Pazar ve Salı günleri ise Bursa'ya direkt uçuŖlar gerçekleŖmektedir.

HAVAALANI SAYISI	Sefer sayısı 2015	Yolcu sayısı
1	2.495	342.953

HABERLEŖME

	ABONE SAYISI		SAYISI
SABİT TELEFON	12.378	YEREL GAZETE	25
İNTERNET	9.727	YEREL RADYO	2

8. GENÇLİK VE SPOR

1500 SEYİRCİ KAPASİTELİ MERKEZ SPOR SALONU

Lisanslı Sporcu Sayıları

Cinsiyet	Lisanslı	Faal
Erkek	9.983	1.860
Kadın	3.414	690
Toplam	13.397	2.550

İL GENELİNDEKİ TESİS

TESİS	SAYISI	KAPASİTESİ
Futbol Sahası Stadyum	1	2.500
Gençlik Merkezi	1	400
Suni Çim saha	5	2.500
Spor salonu	4	2.000
Tenis kortu	1	Tribünsüz

Bu yıl temeli atılan 1.500 seyirci kapasiteli Spor Salonu ve 500 Kişilik Kapalı Yüzme Havuzunun yapımları tüm hızıyla devam etmektedir.

500 SEYİRCİ KAPASİTELİ MERKEZ KAPALI YÜZME HAVUZU

8. GENÇLİK VE SPOR

	Kulüp türü	Sayısı
1	SPOR KULÜBÜ	57
2	MÜESSESE KULÜBÜ	8
3	OKUL SPOR KULÜBÜ	2
TOPLAM		67

ANTRENÖR SAYISI

SPOR DALI	ANTRENÖR
ATLETİZM	6
BADMİNTON	2
BASKETBOL	1
BOKS	1
CİMNASTİK	1
FUTBOL	2
GÜREŞ	3
HENTBOL	1
JUDO	2
KARATE	1
KAYAK	6
MASA TENİSİ	1
TAEKWONDO	1
VOLEYBOL	3
YÜZME	1
TOPLAM	32

MİLLİ SPORCU SAYILARI

BRANŞLAR	MİLLİ SPORCU
KAYAK	7
GÜREŞ	4
ATLETİZM	9
DİĞER	5
TOPLAM	23

9. TURİZM ve KÜLTÜR

ESKİ MUŞ

İlimizin zengin kültür mirasının, özellikle Türk-İslam devirlerine ait önemli bir bölümü ayaktadır. Ören yerleri, camiler, türbeler, kaleler, hamamlar, köprüler ve çeşmeler bu mirasın mimari örneklerini oluştururlar. Arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan zengin buluntular ise Ankara Anadolu Medeniyetleri, Erzurum, Van ve Diyarbakır müzelerinde sergilenmektedir.

Tarihi ve kültürel değerler bakımından İl Merkezinde; Alaaddin Camii, Ulu Cami, Hacı Şeref Camii, Çengili Kilisesi, Tarihi Murat Köprüsü ile Hasbet Kalesi, Malazgirt İlçesinde ise, Malazgirt Kalesi, Katerin Kalesi ve Tıkızlı Kalesi bulunmaktadır. İl merkezine 5 km uzaklıkta bir Kayak Merkezi bulunmaktadır. Ayrıca, Akdoğan, Hamurpet, Kazan ve Kaz Gölleri, Turizm açısından değerlendirilebilecek doğal göllerdir. İlde her yıl kar-buz ve lale festivali, koğ şenliği, Malazgirt Zaferi kutlamaları yapılır. Ülkemizde nesli hızla tükenmekte olan Toy Kuşu'nun (yaşayan 500 birey) 295 bireyi Muş ovasında olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Anadolu türkülerinin en önemli temalarından birisini oluşturan Telli turnaların Türkiye'de üreyen son 11 bireyinin Muş'un Bulanık Ovası'nda yaşam mücadelesi verdiği gözlenmiştir.

BUGÜNKÜ MUŞ

9. TURİZM ve KÜLTÜR

Tarihi Murat Köprüsü

Tür	Sayısı
KÜTÜPHANESİ SAYISI	8
KÜTÜPHANELERDEKİ KİTAP SAYISI	103.733
MATBAA VE BASİMEVİ SAYISI	8
SİNEMA SALONU SAYISI	3
TİYATRO SALONU SAYISI	0

Tarihi Murat Köprüsü

GELEN TURİST SAYISI

Giriş Yapan Turist Sayısı	2012	2013	2014	2015
Yerli Turist	77.774	80.785	75.830	128.160
Yabancı Turist	590	1.122	765	1.631
Toplam	75.364	81.907	76.595	129.792

Bakanlığın Denetimine Tabi Konaklama Tesislerinin Sayısı ve Dağılımı

TESİSLER	2015	
	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı
4 YILDIZLI OTEL	1	139
3 YILDIZLI OTEL	4	309
BELEDİYE BELGELİ OTEL	13	555
TOPLAM	18	1003

9. TURİZM ve KÜLTÜR

MUŞ LALESİ

Muş Lalesi Zambakgillerden olan ve güzel çiçekler veren bir süs bitkisidir. Muş Lalesi hemcinsleri gibi soğandan yetişir ilkbaharda, Nisan sonu ile Mayıs başlarında çiçek açar 15 gün gibi kısa bir ömrü vardır. İşte bu dönem içerisinde Muş Ovasında nefesleri kesecek güzellikte bir manzara oluşur.

KIŞ TURİZMİ

Muş ta kış mevsiminin uzun sürmesi nedeniyle kış turizmi önemli bir potansiyele sahiptir. Şehir merkezine 8 km mesafedeki Güzeltepe köyü sınırlarında bulunan kayak merkezi bütün canlılığı ile her kesimin kış eğlencesi olmuştur. Konumu ve kar kalitesinden dolayı kayak severlere ve doğa sporları tutkunlarına hizmet vermektedir. Her yıl daha da gelişen kayak pistinde saate 1000 kişi taşıma kapasitesine sahip bir telesiki bulunmaktadır. İlimiz dağlık yapısı ve kendine has doğasıyla dağcılık ve doğa sporları bakımından kayda değer bir ilerleme sağlamıştır. Her yıl Ülkemizin çeşitli bölgelerinden doğa tutkunu dağcıları ağırlamaktadır. Suphan, Andok, Kurtik ve çevresindeki dağlara tırmanışlar düzenlenmektedir.

9. TURİZM ve KÜLTÜR

ÖNE ÇIKAN TURİZM DEĞERLERİ

Telli Turna

Toy Kuşu

Büyük Hamurpet Gölü

Küçük Hamurpet Gölü

Malazgirt Anıtı

Malazgirt Kalesi

Esenlik Camii

Yünören Camii

9. TURİZM ve KÜLTÜR

Alaattin Bey Camii

Ulu Camii

Hacı Şeref Camii

Haspet Kalesi

Çengili Kilisesi

Aruk Kilisesi

Kaya Mezarlar

Migre Hamamı

10. ENERJİ VE TABİ KAYNAKLAR

TÜKETİLEN ENERJİNİN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

2015	Tüketim (Kwh)	Toplam Tük. Payı (%)	Abone Sayısı
MESKEN	123.489.760	123.489.760	47,12
TİCARETHANE	12.831.755	49.583.306	18,92
GENEL AYDINLATMA	6.493.756	7.794.066	2,97
TARIMSAL SULAMA	418.438	1.982.123	0,76
SANAYİ	2.575.329	9.723.236	3,71
RESMİ DAİRELER	2.348.193	16.490.506	6,29
DİĞER	170.575.355	53.029.013	20,23
TOPLAM	317.512.115	262.092.010	100,00

2015 YILI KAYIP KAÇAK ORANLARI

ALINAN ENERJİ (KWH)	584.659.282
SATILAN ENERJİ (KWH)	262.632.010
TAHAKKUK ORANI %	43,87
KAYIP-KAÇAK ORANI %	56,13

Doğalgaz

Yaklaşık 155+885 km uzunluğunda olan Muş Doğal Gaz Boru Hattı projesi, Doğubayazıt - Erzurum Doğal Gaz İletim hattının yaklaşık 195+000 km'sinden başlayıp Muş, Bingöl ve Bitlis ayırım noktasında yer alan pig istasyonuna kadar olan 20" çapındaki boru hattını kapsamaktadır. Ağrı, Erzurum ve Muş illerine bağlı 5 ilçe ile 35 köy ve mahalleden geçmektedir. 2014 Ekim ayı sonu itibariyle tamamlanmıştır. 2015 yılında şehir içi hattının döşemesinin ihalesi yapılmış olup işe başlanmıştır.

10. ENERJİ VE TABİ KAYNAKLAR

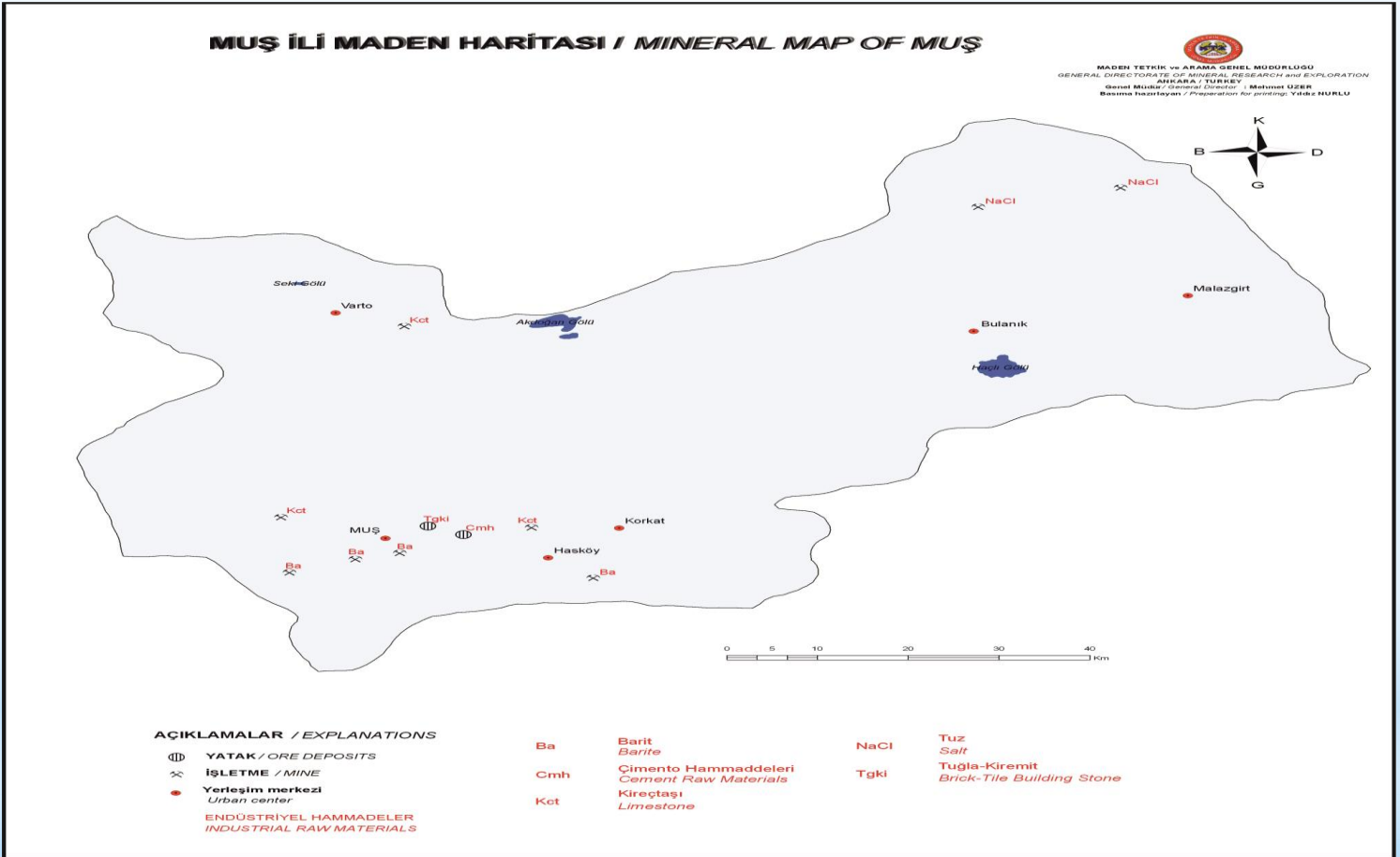
Madenler

İlimizde bulunan başlıca maden cinsleri *barit, tuz, linyit, jips, çimento, kireçtaşı, alçıtaşı, zımpara taşı, kraki, tuğla ve kiremit* hammaddeleridir.

Muş İli Maden Dağılımı

Muş ilinde yapılan arama ve inceleme çalışmalarında:

1. Bitlis Masifi içerisinde barit yatakları,
2. Bitlis Masifi mermerleri içerisinde Kireçtaşı yatakları,
3. Muş havzasında bulunan ve MTA tarafından etüt ve sondajları halen devam etmekte olan linyit yatağı,
4. Muş ili çevresinde yer alan çimento hammaddeleri ortaya konmuştur.

İl için en önemli oluşum, Muş havzası sedimanter birimleri içerisinde yer alan, arama ve rezerv sondajları henüz sürdürülen Linyit yatağıdır. Şu ana kadar yapılan çalışmalarda:

Alt ısıl değer aralığının 750,00– 1793,00 (kcal/kg), ortalama nemin % 40,04, ortalama külün % 35,15, ortalama uçucu maddenin % 20,10, ortalama sabit karbonun % 5,10, ortalama Kükürt içeriğinin % 1,97 oluğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

10. ENERJİ VE TABİ KAYNAKLAR

BARAJLAR VE HES

İlimizde İşletme Safhasında 3 adet tesisin(Alparslan I Barajı ve HES, Malazgirt HES ve Varto HES) toplam kurulu gücü 161.5 MW, yıllık enerji üretimi ise 492.3 GWh'tir. Ayrıca İnşaat Safhasında: 3 adet tesisin (Alpaslan II Barajı ve HES, Doğan HES ve Kamer HES) toplam kurulu gücü 292.03MW, yıllık enerji üretimi ise 894.66GWh'tir.

Jeotermal Kaynaklar

Muş İli idari sınırları içerisinde jeotermal sistemleri oluşturacak iki önemli jeodinamik yapı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Alt Miyosen-Pliyosen yaşlı volkanizma, diğeri ise torit-Anatolit kıta-kıta çarpışması ve doğrultu atımlı faylardan oluşan tektonik kırıklardır. Bu iki temel jeodinamik nedenden dolayı bölge sismik açıdan oldukça etkin olup, tektonizmadan kaynaklanan yeraltı sularının döngüsü volkanizma bileşenleriyle desteklendiğinde uygun jeotermal alanlar oluşturmuştur.

11. MAHALLİ İDARELER

İl Özel İdaresi Personel, Araç ve Lojman Durumu

	Sayısı
PERSONEL SAYISI	294
MEMUR	114
İŞÇİ	180
ARAÇ SAYISI	143
OTOMOBİL BİNEK	9
İŞ MAKİNESİ	93
LOJMAN SAYISI	18

Bütçe Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı (İl Özel İdaresi)

HARCAMA TÜRÜ	2012 (TL)	2013(TL)	2014(TL)	2015(TL)
CARİ HARCAMALAR	38.753.536	46.859.344	67.170.534	63.685.703
YATIRIM HARC.	37.341.332	120.597.247	132.078.786	118.953.811
S.TEŞ.VE T.HARC.	13.514.369	16.248.781	11.998.509	13.545.220
TOPLAM	89.609.237	183.705.372	211.247.829	196.184.734

YILLAR	Personel Giderleri	SGK Dev.Prim Giderleri	Mal ve Hiz. Alım Gid.	Cari Transferler	Sermaye Giderleri	Sermaye Transfer.	Yedek Ödenek	GENEL TOPLAM (TL)
2014	30.960.889	4.402.613	31.807.031	11.355.509	132.078.786	643.000	211.247.829	30.960.889
2015	27.633.555	5.193.624	30.858.524	9.159.857	118.953.811	4.329.973	55.390	196.184.734

11. MAHALLİ İDARELER

İL ÖZEL İDARESİ YOL VE İÇMESUYU ENVANTERİ

İLÇESİ	KÖY SAYISI	YOL DURUMU					İÇMESUYU DURUMU		
		Toplam Köy Yolu Uzunluğu (km)	Asfalt (km)	Stabilize (km)	Tesviye (km)	Ham (km)	Mevcut Ünite Sayısı	Suyu Yetersiz Ünite Sayısı	Susuz Ünite Sayısı
Merkez	97	962,5	522,9	262,5	163,5	4,6	9,0	165	5
Bulanık	56	492,8	287,1	149,3	52,9	1,5	2,0	88	5
Hasköy	17	66,1	46,8	4,0	14,3	0,0	1,0	18	0
Korkut	30	249,3	160,9	64,7	13,7	10,0	0,0	36	1
Malazgirt	75	518,1	354,2	124,3	39,6	0,0	0,0	93	3
Varto	93	437,5	287,5	111,1	38,9	0,0	0,0	134	1
TOPLAM	368	2.726,3	1.659,4	715,9	322,9	16,1	12,0	534	15

12. İLİN ASAYİŞ VE GÜVENLİK DURUMU

İLDEKİ ASAYİŞ OLAYLARI

Sınıfı	2014 Olay Sayısı	2015 Olay Sayısı
Terör Olayları	136	255
Kişilere Karşı Suçlar	1.653	1.803
Malvarlığına Karşı Suçlar	1.811	1.684
Topluma Karşı Suçlar	392	319
Millete ve Devlete Karşı Suçlar	78	68
Kaçakçılık Olayları	473	289
Kabahat Olayları	111	91
Takibi Gereken Olaylar	1.261	1.253
Trafik Olayları	399	352
TOPLAM	6.314	6.114

TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK FAALİYETLERİ	2014 YILI	2015 YILI
PROJELERDE ULAŞILAN KİŞİ SAYISI	10.620	-
HANE ZİYARETİ SAYISI	394	9
DAĞITILAN BROŞÜR SAYISI	9.121	1.792
ZİYARET EDİLEN İŞYERİ SAYISI	203	471
YÜZYÜZE İRTİBAT KURULAN KİŞİ SAYISI	19.500	2.842

13. YATIRIMLAR VE PROJELER

2015 yılında yapılan destekleme ve hibeler;

**Doğu Anadolu Kalkınma Ajansınca 5,7 Milyon TL,
DAP İdaresi Başkanlığınca 5,6 Milyon TL,
SODES Projeleri kapsamında 2,8 Milyon TL,
KOSGEB Muş Müdürlüğünce 1,8 Milyon TL hibe desteği verilmiştir.**

TKDK Muş İl Koordinatörlüğü kuruluşundan beri İlimize 85 Milyon TL hibe desteği sağlamıştır. Ayrıca incelemesi devam eden 15. Çağrının 10,5 Milyon TL'lik hibe desteği buna dahil değildir.

Hibe ve yatırımcı katkılarıyla beraber **TKDK'nın İlimizdeki yatırım miktarı 160 Milyon TL'dir.**

Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünce 4.895 kişi Toplum Yararına Programı kapsamında 3 ile 9. aylar arası istihdam edilirken 1.795 kişiye de 2,8 Milyon TL işsizlik sigortası ödemesi yapılmıştır. Toplum Yararına Program kapsamında 2014 yılında 1.496 kişi istihdam edilirken 2015 yılında 4.895 kişi istihdam edilmiştir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğümüzce 63,9 Milyon TL tarımsal destek ödemesi yapılmıştır.

Genel toplamda 2015 yılı için sağlanan desteklemeler toplamı 302 Milyon TL'dir.

13. YATIRIMLAR VE PROJELER

2015 YILI SEKTÖRLERE GÖRE KAMU YATIRIMLARI

Sektörü	Toplam Proje Sayısı	2015 Yılı Ödeneği (TL)	Toplam Harcama Miktarı (TL)	Nakdi Gerç. (%)
TARIM	175	64.941.020	58.705.608	90
GIDA	2	110.000	0	0
ENERJİ	9	12.304.730	2.454.510	22
ULAŞTIRMA	269	73.389.265	68.557.449	93
KONUT	15	9.269.613	5.509.297	59
EĞİTİM	239	135.719.875	105.224.427	78
SAĞLIK	2	1.000.000	1.000.000	100
DKH	122	67.845.032	48.398.689	71
M. İDARELER	40	14.566.219	9.617.069	66
TOPLAM	873	379.145.754	299.467.049	79

2015 yılında tamamlanan yatırım proje sayısı 663, devam eden proje sayısı 84, ihale aşamasındaki proje sayısı 16 ve başlanmayan proje sayısı ise 110 adettir.

İlimizde kış mevsiminin uzun sürmesinden dolayı Nisan ayından itibaren yatırımların inşaatına başlanmaktadır.

İLİMİZİN KISA VADEDE ÇÖZÜM GEREKTİREN SORUNLARI VE ÖNCELİKLERİ

1. Karasu Islah Projesinin Tamamlanması,
2. Muş Ovası Toplulaştırma İşinin Bitirilmesi,
3. Alparslan II Barajı İnşaatının Bitirilmesi,
4. Muş Ovası Sulama Projesinin Tamamlanması,
5. Muş Merkez İlçeye Yakın Çevre Köylerinin Belediyeye Bağlanarak İmar ve Şehirleşme Bütünlüğünün Sağlanması,
6. Eğitim ve Öğretimde Derslik, Yurt ve Pansiyon Sorununun Çözülmesi,
7. Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi'nin Yapılması,
8. Muş Belediyeler Birliği Katı Atık Tesisinin Yapılması,
9. Muş Merkeze Sporcu Kamp Eğitim Merkezinin Yapılması ve İl Merkeze Boks, Güreş Salonlarının Yapılması,
10. İstihdamın Sağlanması,
11. Hasköy, Korkut ve Varto İlçelerine Spor Salonu Yapılması,
12. Çocuk Merkez Sitesinin Yapılması,
13. Arsa Temini Yapılan Yeni SGK Hizmet Binasının Yapılması ,
14. Muş Merkeze İl Müzesinin Yapılması,
15. Üniversite Öğrencileri İçin Yurt Yapılması,
16. Konut Sorununun Çözülmesi.

ORTA VADEDE ÇÖZÜMÜ GEREKTİREN SORUNLAR VE ÖNCELİKLERİMİZ

1. Muş'u doğrudan Batman İline Bağlayacak bir Devlet Yolunun yapılması,
2. Eğitim ve Araştırma Hastanesinin Açılması,
3. Malazgirt Tarım Makineleri İhtisas Sanayi Sitesi gibi Tarım Makineleri Sanayisinin Geliştirilmesi,
4. İhracatın Geliştirilmesi,
5. Murat Nehrinin Islah Çalışması,
6. Malazgirt ve Bulanık Ovalarında Toplulaştırma Yapılması,
7. Alo 118 Çağrı Merkezinin İlimize Kurulması,
8. Organize Sanayi Bölgesinde Fabrika Binalarının Yapılarak Müteşebbislere Teslim Edilmesi,
9. Doğa ve Kış Turizmi İmkanlarının Geliştirilmesi,
10. Tarım ve Hayvancılıkta Çağdaş Üretim Tekniğinin Uygulanması,
11. Erzincan-Muş Demir Yolu Hattının Yenilenmesi ve Taşımacılığının Canlandırılması,
12. Tekstil Alanındaki Yatırımların Desteklenmesi ve Teşvik Edilmesi,
13. Göl ve Nehirlerde Kafeste Balık Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması,
14. Tarım Ürünleri Sanayisinin (Süt ve Et Sanayi) Geliştirilmesi,
15. Haspet Kalesi ve Çengelli Kilisesinin Turizme Kazandırılması,
16. Havaalanına İhale Aşamasındaki Yeni Terminal Binası ve Apron Genişlemesinin Yapılması,
17. Malazgirt İlçesine Panoramik Müze Yapılması,
18. Atık Su Arıtma Tesislerinin Kurulması,
19. Muş Tanıtım Projesinin Gerçekleştirilmesi,
20. Tarımsal Üretimin Geliştirilmesi,
21. Ziraat ve Veterinerlik Fakültelerinin Açılması,
22. İçmesuyu Sorununun Çözülmesi
23. İlimizde Bulunan Kayak Merkezinin Yarıtımcı Firmalar ,Yerli ve Yabancı Turistler için Cazibeli Olması Açısından Büyük Bir Kayak Merkezi ile Teleferik ve Gondol Sisteminin Yapılması.